

способы их эффективного использования на занятиях по украинскому языку (профессионального направления).

Ключевые слова: метод обучения, речевое развитие, речевые умения и навыки, профессиональная речь, будущие врачи.

Chernyh I.A.

FEATURES OF USE OF METHODS OF TRAINING IN PROCESS OF SPEECH DEVELOPMENT OF MEDICAL STUDENTS

In article expedient methods of training in development of speech skills of future doctors are described, specifics of conditions of their application and ways of their effective use on classes in Ukrainian (the professional direction) is analysed.

Key words: training method, speech development, speech skills, professional speech, future doctors.

УДК [378.016:811.111]:316.77

Яцишин Н.П.

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ (АНГЛІЙСЬКОЇ) ЯК МОВИ НА СПЕЦІАЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНОГО ПРОФІЛЮ В АСПЕКТІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

У статті розглядаються питання послідовного і цілеспрямованого введення культурологічного компонента в процес викладання англійської мови як іноземної з метою ефективного вирішення проблеми міжкультурної комунікації.

Ключові слова: англійська мова, комунікативна компетенція, предметний компонент, діалог культур, юриспруденція, міжкультурна комунікація.

Реалії сьогодення такі, що в рамках Болонського процесу – процесу зближення й гармонізації систем вищої освіти країн Європи з метою створення єдиного європейського простору вищої освіти – завершується перехід української вищої школи на дворівневу систему освіти: бакалавріат і магістратуру. Однією з важливих умов підготовки висококваліфікованих спеціалістів усіх рівнів є оволодіння мовою науки, яка виступає основним засобом навчально-наукової й науково-професійної міжкультурної комунікації.

Завдання це стає ще більш актуальним у зв'язку зі "світовими інтеграційними процесами в галузі культури", коли "глобальна світова культура, що реально формується сьогодні, загрожує перш за все відтворенню і збереженню національної культури, загрожує культурною асиміляцією" [2, с. 28]. В умовах міжкультурної комунікації, коли партнери по спілкуванню усвідомлюють, що "кожен з них є іншим і кожен сприймає чужорідність партнера" [7, с. 11], все більшого значення набуває діалог культур як принцип культурного розвитку. Сьогодні діалог культур – це реальна можливість долати глибокі духовні протиріччя в умовах дегуманізації суспільства. Це можливість більш глибокого пізнання свого місця у світі через зіставлення своєї й іншої культури, це шлях до взаєморозуміння і поваги.

Актуальність дослідження проблеми іншомовної фахової міжкультурної комунікації важлива і в контексті євроінтеграційних процесів, оскільки європейська інтеграція і членство в Європейському Союзі (ЄС) є стратегічною метою України. Цей курс був закріплений Верховною Радою України в Основних напрямках зовнішньої політики 2 липня 1998 р., а також в Угоді про партнерство і співробітництво між Європейським співтовариством і Україною від 14 червня 1994 р. та у Зверненні українського парламенту до Європарламенту і парламентів країн-членів ЄС 20 червня 2002 р. [6, с. 194]. Важливим компонентом цього

процесу є мовний фактор у механізмі взаємодії та погодження всіх питань між зацікавленими сторонами.

Для дослідників у цьому контексті основна увага має бути зосереджена на виявленні ефективних засобів навчання іноземної мови майбутніх фахівців, у тому числі і юристів, серед яких ми виділяємо такі організаційно-педагогічні (методичні) прийоми, як цільове програмування професійного спілкування, мотивація навчання студентів професійної комунікації іноземною мовою та діалогізація їх іншомовної професійно-орієнтованої діяльності, які водночас можна виділити як основні завдання для досягнення мети дослідження, не забуваючи при цьому, що об'єктом дослідження є фахова міжкультурна комунікація.

Зазначимо, що останнім часом у науковій літературі цей напрямок діяльності визначився як перспективний і з наукової, і з практичної точок зору, і це не випадково. Адже в сучасних умовах розвитку й постійного розширення європейської інтеграції, всебічних міжнародних контактів іноземна мова стає найважливішим засобом професійного спілкування спеціалістів різних профілів. На підготовку нової генерації кваліфікованих фахівців орієнтують Національна доктрина розвитку освіти у XXI столітті, Державна національна програма "Освіта" (Україна XXI століття), Закони України "Про освіту" (1991, із змінами і доповн. 1996), "Про професійно-технічну освіту" (1998), "Про вищу освіту" (2002) й інші програмні документи [3, с. 327–328; 4, с. 4, с. 8].

У зв'язку з останнім твердженням, досить важливим є вибір текстів, які будуть задіяні у різних видах навчальної роботи із студентами, зокрема час навчання письмовому спеціальному перекладу з метою формування перекладацької компетенції у сфері професійної комунікації [8, с. 358]. У такі тексти повинна бути закладена інформація, що розкриває основні положення регіональної економічної інтеграції, включаючи її правові аспекти, історичні етапи європейської інтеграції, галузеву політику Європейського Союзу, відносини між Україною та ЄС, а також особливості процесів розширення євроінтеграції.

Більш детальний виклад цих положень міститься у навчальному посібнику "Європейська інтеграція", рекомендованому Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України для студентів вищих навчальних закладів [1, с. 9]. Так, для студентів-юристів на початковому етапі вивчення даної теми необхідно розглянути систему понять даного явища, зокрема таких, як позитивна і негативна, вертикальна та горизонтальна, формальна та реальна інтеграція, асоційоване членство, економічний союз, критерії конвергенції, а також звернути увагу на те, що ключове поняття – "інтеграція" трактується по-різному або акцентує увагу лише на окремих аспектах цього багатогранного явища.

Наприклад, на відміну від англійських визначень, за якими "integration" можна розуміти і як визначення цього феномена або окремих його станів, і як процес його наростання, просування від нижчих форм до більш високих. Зокрема, в управлінській науковій літературі поняття "інтеграція" застосовується для позначення різних за природою економічних явищ, в російськомовній – як процес наростання інтеграції – інтегрування – як "метод інтеграції" або метод Моне і т. д.

Узагальнюючи сучасні наукові тенденції у цій сфері досліджень, можна констатувати про перевагу системного підходу до вивчення іноземної мови, з урахуванням її комунікативних особливостей, бо саме при такому підході системні мовні закономірності і взаємозв'язки проявляються з метою найбільш повного й ефективного використання їх у мові, тобто для формування іншомовної комунікативної компетенції. Системний підхід, таким чином, становить собою найкоротший шлях до оволодіння іноземними мовами (у нашому випадку – англійською).

Разом з тим, для успішного професійного спілкування майбутнім фахівцям необхідно оволодіти професійними та лінгвістичними знаннями, навичками та уміннями, які складатимуть їхню іншомовну професійну комунікативну компетенцію (ПКК). Наприклад, у процесі формування в майбутніх юристів англійської ПКК постає проблема не лише навчання їх лексичного та граматичного аспектів мови права, а й пояснення їм специфіки

фрагментів правової діяльності англо-американського права, а також зіставлення цих фрагментів із фрагментами правової дійсності національного права.

Крім того, з точки зору професійної діяльності спеціалістам правознавчого профілю неможливо обійтися без розуміння шляхів вирішення юридичних суперечок згідно з відповідною системою права. У соціокультурному аспекті студентам-юристам, відповідно, слід знати політичний устрій країни, особливості функціонування судової гілки влади, специфіку обов'язків різних представників юридичної професії.

Міжнародні зв'язки України визначають необхідність у спеціалістах, які у процесі спілкування із зарубіжними колегами здатні використовувати знання іноземної мови під час роботи з нормативно-правовими актами інших країн, міжнародних юридичних організацій і інших суб'єктів юридичної діяльності. Наприклад, така діяльність може проявлятися при спілкуванні органів правопорядку в рамках Інтерполу (англ. Interpol – словоскорочення від International Criminal Police Organization) – Міжнародної організації кримінальної поліції, Міжнародної асоціації адвокатів (International Bar Association), МАА (IBA) – Міжнародної організації, що об'єднує юридичні товариства різних країн, в т. ч. й України, Міжнародної асоціації конституційного права (International Association for Constitutional Law; Association international de droit constitutionnel) – Міжнародної організації, що об'єднує вчених і спеціалістів конституційного права на принципах, визначених Статутом ООН і Всезагальної декларації прав людини 1948 року, Міжнародної асоціації кримінального права (Association internationale de droit penal) – Міжнародної організації сприяння співробітництву спеціалістів різних країн, які вивчають кримінальне право і застосовують його в практичній діяльності, Міжнародної асоціації юридичних наук (International Association of Legal Sciences) – Міжнародною організацією, що активно сприяє розвитку юридичної науки і освіти, дослідженню міжнародного і національного права, а також застосуванню порівняльного правознавства, забезпеченню доступу до публікацій юридичних документів і інших видів нормативної діяльності.

У цьому зв'язку набуває значення вивчення за допомогою англійської мови майбутніми юристами основної правничої термінології, що також безпосередньо обумовлено як міжнародною специфікою правової сфери, так і комунікативно-професійною потребою, оскільки правова система, різні форми, види, галузі і права, і законодавства, включаючи філософію права, загальну теорію права, соціологію права, правову (юридичну) технологію, правову кібернетику; галузеві юридичні науки і, зокрема, міжнародно-правові науки; міжнародне публічне право, міжнародне приватне право, конституційне право зарубіжних країн, консульське, дипломатичне право, регіональне право міжнародне право і ін., не будуть мати перспективи розвитку без підключення іншомовного підтексту, що забезпечує в сучасних умовах взаємодію національних правових систем, з метою уніфікації і стандартизації правових понять, потреби спілкування у сфері юридичної науки і практики.

При цьому слід пам'ятати, що мова права є суб'єктом права, оскільки слова і дискурси (від лат. *discursivus*, від *discursus* – міркування, досвід, аргумент, що здійснюються шляхом логічних міркувань) трактуються крізь призму законів, а досконалість законів і їх трактування залежить від спеціальних термінів, зокрема іншомовного походження [5, с. 438]. Таким чином, для досягнення точності і сконцентрованості юридичних норм велике значення має правильність використання правознавчої термінології.

Розглянемо це більш предметно на прикладі використання засобів юридичної термінології при вивченні теми "Адвокатура Великобританії" студентами юридичних спеціальностей на заняттях з іноземної (англійської) мови. Зазначимо, що у даному випадку юридична термінологія, що формується під впливом внутрішніх (потреба у вивченні) і зовнішніх факторів (потреба у спілкуванні), виступає як засіб освоєння студентами-юристами іноземної юридичної термінології і, одночасно, сприяє поглибленому засвоєнню конкретного правознавчого матеріалу з теми "Адвокатура Великобританії".

Основними складовими передбачуваної роботи, на нашу думку, є: 1) аналіз основної юридичної термінології англійської адвокатури, а саме: "соліситор", "баристер", "аторней" в

історичному контексті їх виникнення, становлення і розвитку; 2) використання вказаних юридичних інститутів в англійській адвокатській практиці; 3) формування мовної культури майбутніх юристів на рівні розмовної і письмової мови.

Так, історико-правовий підхід дає можливість встановити, що англійська адвокатура (адвокатська система) є однією з давніших і досконаліших у світі. Її початкові форми виділились ще в другому тисячолітті і сьогодні є досягненнями не тільки англійської, але й світової юриспруденції. У процесі свого становлення і розвитку судові захисники розділилися на соліситорів (англ. solicitor, від початку – підбурювач, з часом – агент, представник; від старофранцузького *sollisiteur* – підбурювач; з лат. *sollisitare* – збуджувати, переконувати – довірена особа в суді або іншій установі), баристерів (англ. Barrister, від *bar* – бар'єр, що відгороджує суддів від підсудних), аторнеїв (англ. attorney – довірена особа, яка виступає при здійсненні угоди або іншого акта поза судом).

Далі у короткому викладі історії і сучасного стану англійської адвокатської системи розкривається безпосередня адвокатська діяльність кожного із зазначених вище видів адвокатів.

Аналізуючи введені в контексті нашого дослідження юридичні терміни за їх походженням і змістовою значимістю, створюємо ту обставину, при якій процес "входження" іноземної юридичної термінології (аторней, баристер, соліситор і ін.) до складу української юридичної лексики проходить опосередковано, усвідомлено і результативно.

Таким чином, можна стверджувати, що сучасна вітчизняна наука володіє достатньо відпрацьованою методикою навчання іноземної мови у вищій школі взагалі та в умовах професійно-орієнтованого навчання зокрема. До основних психолого-педагогічних принципів такого навчання і виховання та їх методичного забезпечення слід віднести: принцип спільної діяльності викладача іноземної мови, викладачів-юристів і студентів у плануванні, здійсненні, оцінюванні й удосконаленні навчального процесу; принцип опори на досвід і навички студентів; індивідуалізація навчання; принцип колективної (кооперативної) навчальної діяльності студентів з вивчення іноземної мови; контекстність навчання; системність навчання; принцип актуалізації навчання. Отже, поєднання цих основних складових навчально-виховного процесу є необхідною умовою підготовки сучасних високоякісних фахівців.

Загалом, сутність основних методик професійно-орієнтованого навчання чужоземної мови націлюють на його інтеграцію з фаховими дисциплінами з метою одержання широкого спектру професійних знань і формування професійно значимих якостей особистості.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Європейська інтеграція : навч. посібник / за ред. С. В. Федонюка, В. Й. Лажніка. – Луцьк : РВВ "Вежа" ВНУ ім. Л. Українки, 2008. – 760 с.
2. Караулов Ю. Н. Этнокультурная и языковая ситуация в современной России : лингвистический и культурный плюрализм / Ю. Н. Караулов // Мир русского слова. – 2002. – № 3. – С. 25–29.
3. Освіта / О. В. Зайчук // Юридична енциклопедія : В 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К. : Укр. енцикл. – Т. 4., 2002. – С. 327.
4. Сура Н. А. Навчання студентів університету професійно орієнтованого спілкування іноземною мовою : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Н. А. Сура; Луганськ, 2005. – 20 с.
5. Токарська А. Нормативний аспект комунікативної діяльності юристів (до проблеми уніфікації термінології міжнародного права) / Антоніна Токарська // Вісник Львівського ун-ту. Серія філологічна. – 2004. Вип. 34. – Ч. 1. – С. 438–443.
6. Угода про партнерство і співробітництво між Європейським Співтовариством і Україною від 14 червня 1994 року // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2001. – № 3. – С. 190–195.
7. Халеева И. И. О тендерных подходах к теории обучения языкам и культурам / И. И. Халеева // Известия Российской академии образования. – 2000. – № 1. – С. 9–13.
8. Яцишин Н. П. Використання текстів професійного спілкування під час вивчення іноземної мови студентами юридичного факультету (перекладацький аспект) // Матеріали III

Міжнародної науково-практичної конференції аспірантів і студентів "Волинь очима молодих науковців: минуле, сучасне, майбутнє" (13-14 травня 2009 р.) : У 3-х т. – Луцьк : РВВ "Вежа" ВНУ ім. Л. Українки, 2009. – Т. 1. – С. 358.

Яцишин Н.Ф.

*ОСОБЕННОСТИ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ (АНГЛИЙСКОМУ)
КАК ЯЗЫКУ НА СПЕЦИАЛЬНОСТИ ЮРИДИЧЕСКОГО ПРОФИЛЯ
В АСПЕКТЕ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАЦИИ.*

В статье рассматриваются вопросы последовательного и целенаправленного введения культурологического компонента в процесс преподавания английского языка как иностранного с целью эффективного решения проблемы межкультурной коммуникации.

Ключевые слова: английский язык, коммуникативная компетенция, предметный компонент, диалог культур, юриспруденция, межкультурная коммуникация.

Iatsyshyn N.P.

*PECULIARITIES OF TEACHING A FOREIGN LANGUAGE (ENGLISH) AS LANGUAGE OF
LEGAL SPECIALITY PROFILE IN THE ASPECT OF INTERCULTURAL COMMUNICATION.*

The article deals with the consistent and purposeful introduction of cultural component in the process of teaching English as a foreign language to solve the problems of intercultural communication.

Key words: English language, communicative competence, the objective component, the dialogue of cultures, law, cross-cultural communication.